

Wippolder 60 jaar bevrijd

Het leven in de Wippolder tijdens oorlog en bevrijding 1940-1945

VOORWOORD:

Het is nu zo’n 65 jaar geleden dat de 2^e Wereldoorlog is uitgebroken en zo’n 60 jaar geleden dat de vrede weer terug is gekeerd. Ook onze wijk heeft het zeer zwaar te verduren gehad zowel in menselijk leed maar ook materialistisch gezien is er wel het een en ander gebeurd. Vele lezers hebben de oorlog bewust of bijna bewust meegemaakt d.w.z. ouders of grootouders zaten er midden in en hebben natuurlijk ook hun verhaal verteld. Ook een groot deel van de huidige bewoners hebben het niet meegemaakt omdat zij ver na 1945 zijn geboren of van elders in de Wippolder zijn komen wonen. Vooral voor deze groep lezers is het de moeite waard om eens te lezen wat er zo al is gebeurd in straten en of plekken waar men nu loopt en geen idee heeft wat of daar in de oorlog heeft afgespeeld. Wij hopen met het samenbrengen van de tekst en vele foto’s een beeld geschetst te hebben om u het gevoel te geven dat het toch wel moeilijk is geweest en dat je toch wel trots mag zijn op de mensen die het zo moeilijk hebben gehad en de oorlog hebben overleefd. Tevens danken wij alle tekst schrijvers voor hun inzet. Men heeft toch hun gevoelige en persoonlijke ervaringen voor een ieder weer gegeven. Tekst en foto’s deels afkomstig van particulieren, uit het boek Uur U en van het Gemeente archief te Delft. Ook onze dank aan de Stichting Wijkwerk Wippolder, Gemeente Delft en Vestia Delft voor de Financiële steun om deze uitgave mogelijk te maken.

Redactie, Wijkkrant “Wippolder”.

De meidagen van 1940

foto: onbekend

De algehele mobilisatie van september 1939 was voor mij het begin van de oorlog. Tien jaar was ik. Onze straat werd vol gezet met allerlei soorten vrachtwagens, gevorderd door het leger. Niet van die zware jongens zoals we die nu kennen, maar stukken kleiner. Met of zonder dekzeil of overdekte laadbak. Het was eigenlijk een zootje ongeregd. Er was niemand die op die dingen lette, dus het was een uniek speelterrein vlak voor de deur, voor knulletjes zoals ik.

Het was het begin van een spannende tijd. Onze school was gevorderd. In de klassen waren stromatrasen en dekens neergelegd voor de soldaten. M’n broer en ik vonden het machtig interessant. We hingen veel rond in en om onze school, de Cornelis Musiuschool op de Nassaulaan.

Aan beveiliging werd niet gedaan. Alle deuren en ramen open en vrije toegang tot de kazerne-achtige klaslokalen. Al gauw hadden we contact met twee soldaten, Vos uit Gouda en Maris uit Brabant, ik meen uit Oirschot. We vroegen ze mee naar huis en zo hadden deze huisvaders nog wat huiselijk verkeer. Ook andere mensen vingen zo wel soldaten op. Dat duurde tot aan de Duitse inval. In de zomer van ’40 zijn ze nog eens teruggeweest, om te vertellen hoe ze de oorlogsdagen hadden overleefd.

En zo kwamen “de meidagen” er aan. Zo werden de vijf oorlogsdagen genoemd. Niet als “de oorlog” maar als “de meidagen”.Ik noem ze nog steeds zo. Tevoren vertelden mijn ouders niets over dreigend oorlogsgevaar. Maar vaders van jongens uit de klas zo veel te meer. Ik hoorde de ergste verhalen over oorlog en zo. Ik werd er eigenlijk behoorlijk angstig van, zeker toen er één zei; “Mijn vader zegt dat we al binnen een half uur oorlog kunnen hebben”. En met een paar dagen was het zo ver.

Op 5 mei werden we – mijn drie zussen en m’n broer om ongeveer vier uur wakker van dof gedreun, ontploffingen, bominslagen en luchtafweergeschut.

Ik ben er vreselijk van geschrokken, ik trilde en rilde over mijn hele lichaam. Dat duurde tot ver in de ochtend, toen werd ik wat rustiger. Ik wilde van mijn vader maar horen of dit kabaal nou oefenen was, toen we met z’n allen “gevlucht” waren naar “het grote bed”. Maar het was echt oorlog.

Veel mensen stonden in de portiek of aan de deur, toen het wat stiller was geworden, om poolshoogte te nemen. Vanuit onze straat, de Van Oldebarneveldtstraat, hadden we zicht op de Delfgauwseweg en op het bruggetje over de vaart. Ineens kwam er een Duitser over in een lange donkergroene jas en stevig bewapend. Hij liep richting Pauwmolen. Kennelijk een parachutist. Die waren heel vroeg in de morgen zuidelijk van de Koningin Emmalaan gedropt en daar verzameld.

De Koningin Emmalaan was nog maar aan één kant bebouwd. De Nederlandse soldaten verdedigden Delft aan die kant ramen en deuren beschoten ze de Duitsers in de tegenoverliggende weilanden. Alhoewel veel Nederlandse soldaten totaal ongehoofd waren en voor het eerst een geweer in handen hadden, hebben ze dapper stand gehouden.

Ik weet niet meer precies hoe laat, het zal in de middag geweest zijn, toen twee vliegtuigen plotseling laag over ons huis scheerden. Er zat een Nederlander een Duitser achterna. De kogels van de Nederlander raakten het dak van de achterburen. Nog steeds zie ik een rits dakpannen in stukken naar beneden komen.

Het Duitse vliegtuig liet zijn bommen vallen om meer snelheid te kunnen maken. Die kwamen terecht op de Nassaulaan, het stuk tussen sigarenwinkel van Zwang en de winkel van de gebroeders Fouw. Een van die broers is daarbij omgekomen.

Ook schuin aan de overkant werd de Nassaulaan geraakt. Die rij huizen vloog in brand. De brand ging door de

hele rij huizen heen en verwoestte ook een deel van de Sint Aldegondastraat. De ravage was enorm.

Hemelsbreed lag ons huis daar niet ver vandaan. Ik zie nog de door de luchtdruk de tuindeuren een stuk naar binnenbuigen.

De eerste dag verliep in bange afwachting van wat er verder zou gebeuren. Dat was bij ons eigenlijk niet eens zo veel. In de namiddag werd ons door Nederlandse militairen aangeraden om naar de binnenstad te vluchten. Het zat er dik in dat de Duitsers ’s nachts de Wippolder in zouden trekken. Toch zijn we de eerste nacht nog thuis gebleven. De matrassen werden in de huiskamer gelegd, we sliepen dus niet boven. Achteraf bleek dat veel mensen dit ook zo gedaan hadden. ’s Nachts werd er geschoten in onze achtertuinen en in die van de Wippolderstraat. Nederlandse soldaten zijn nog door mijn vader binnendoor naar de tuinen geloodst.

De andere dag zijn we naar de binnenstad getrokken, temidden van een grote stroom vluchtelingen. De hele Wippolder liep leeg. Van alles en nog wat werd er meegesleept, tot aan een kanarie, in een kooitje bungelend aan een fietsstuur, toe. Die vlucht maakte heel diepe indruk op me. Elke keer als ik – ook nu nog - vluchtelingen op TV zie, denk ik ja, dat maakte ik ook mee.

De draaibrug bij de Oostpoort stond constant open. Dus doorlopen naar de Koepoortbrug. Daar was met zandzakken een barricade opgeworpen. Je kon de stad niet zo maar in. We gingen naar een vrijgezelle broer en zus van mijn moeder. Een benedenhuisje op de Gasthuislaan. Het was Pinksterzaterdag verjaardag van mijn moeder. In dat huisje hebben we met z’n negenen de oorlogsdagen doorgebracht. We sliepen met vier kinderen in een bedstee. Waar de anderen sliepen weet ik niet meer. De radio stond de hele dag aan. Steeds kwamen er berichten door van de Luchtwachtdienst, tot gek worden toe. Zo konden we het bombardement op Rotterdam goed volgen. Dat was op 14 mei. De andere dag gaf Nederland zich over. We konden weer veilig naar huis. De tuin lag vol met as en verschroei papiersnippers, overgewaaid uit Rotterdam.

De dagen daarna zag ik pas hoe groot de ravage was op de Nassaulaan en de Sint Aldegondastraat.

L. van den Broek.

DE MOBILISATIE

foto: uit 'het uur U'

De tweede Wereldoorlog stond voor de deur en in augustus 1939 werd de algehele mobilisatie afgekondigd.

Alle scholen in de Wippolder werden gevorderd door het leger. Behalve school 8 in de Keurenaerstraat en school 12 op de Kloosterkade. In deze scholen werd in deeltijd lesgegeven en wel ’s morgens of ’s middags. Zo kwamen dus de kinderen van de Katholieke en Christelijke scholen op de Openbare school terecht. De vorderingen hadden ook hun weerslag op de boeren en tuinders uit de omgeving, want zij gingen ’s zondags met hun koetsen naar de Katholieke kerk aan de Nassaulaan. Hun koetsen werden dan op de binnenplaats van de meisjesschool in de Simonsstraat geparkeerd en de paarden in de paardenstal gezet. De paardenstal is er nog steeds aanwezig. In die periode stonden er alleen grimmig uitziende legervoertuigen.

Bommen op de wippolder

Op 10 mei 1940 brak in de vroege ochtend de oorlog uit en was de Wippolder het strijdtoneel van strijdende Nederlandse soldaten tegen de in de rondom liggende weilanden gedropte Duitse Parachutisten. Onze soldaten waren hier eigenlijk helemaal niet op voorbereid. Zeker ook door het toedoen van de Beweging van het “Gebroken Geweertje” waarin de SDAP zeer nadrukkelijk participeerde! De uitrusting en opleiding waren vergeleken met de vijand v r onder de maat. Tijdens de mobilisatie was er een Christelijke Vereniging opgericht om de soldaten bij de burgerbevolking ’s avonds een kop koffie of thee te laten drinken, in dien mogelijk een kaartje te leggen. Daartoe moest men dan een Oranje kaart voor het raam plaatsen met de tekst dat hier “Onze Jongens” welkom waren. Aangezien de Wippolder een wijk was waar ROOD

de meerderheid was – SDAP – en Oranje was niet welkom. (Mr. Troelstra had immers die mislukte staatsgreep gedaan.) De kreet was dan ook geen Oranje voor onze ramen. Het comité heeft toen alle oranje kaarten met een zuur gezicht weer opgehaald en deze vervangen door een Gele kaart waarop in vette letters stond: “Soldaten welkomPersonen “.

Wij hadden vier soldaten als vaste gasten. Mijn ouders kwamen uit Brabant en daar is gastvrijheid een begrip. Het waren twee Brabantse soldaten en een tweeling uit Zeeland. Zij waren de zonen van een groot fruitteeltbedrijf en beiden kok in het zelfde regiment. Zij brachten altijd iets uit de keuken voor ons mee. Tijdens de oorlog hebben wij tot aan de spoorwegstaking van 17 september 1944 bij hun thuis appels en peren kunnen kopen. Mijn vader werkte bij de NS, dus reizen was geen probleem. De beide broers zijn naar Canada geëmigreerd en hebben nog jaren daarna met mijn ouders correspondentie onderhouden. Op het erf van de boerderij “De Zeven Linden “in Delfgauw (toen Ouders Hoeve geheten) stond een luchtdoel geschutsbatterij die redelijk succesvol was in het neerschieten van Duitse vliegtuigen. Omstreeks 18.00 uur op 10 mei 1940 schoten zij een Heinkel bommenwerper aan deze is neergestort aan de overzijde van de Koningin Emmalaan - aan de kant van de Prof. Oudemanstraat-. De Koningin Emmalaan was de eerste vesting vanuit de polder gezien vanuit Rotterdam. Veel soldaten hadden zich in de woningen verschanst. Op nummer 117 het ouderlijke huis van de toen bekende DHC – voetballer Jan Dijkman, is de uit Delft afkomstige soldaat Piet Keet Emmalaan. Zijn verloofde Mieke, eveneens 20 jaar, werd dezelfde dag in de ochtend door een parachutist doodgeschoten. Zij beide liggen op Jaffa naast elkaar begraven. Dus Piet niet in het massagraf bij het monument.

foto: via JA, vd. Berg

DE MOBILISATIE. (vervolg)

Het aangeschoten vliegtuig een Heinkel bommenwerper (eenzelfde type vliegtuig dat op 14 mei 1940 Rotterdam bombardeerde) heeft zin bommen op onze wijk afgeworpen. Volgens ooggetuigen ging het vliegtuig zigzaggend, steeds maar hoogte verliezend toestel met een brandende staart over de wijk. De piloot heeft getracht om het toestel aan de grond te zetten ter hoogte van de Wipmolen maar vloog daar meteen in lichterlaaie, waarbij de bemanning is gesneuveld. De gevolgen waren verschrikkelijk!! De bommen, die een grote verwoesting en branden ten gevolge hadden, vielen op de Nassaulaan, op de winkel van de Gebr. De Fouw (nu de pinautomaat van de Rabobank) en verwoesten de woonhuizen op ongeveer 20 meter vanaf de winkel. Hierbij is de heer De Fouw – één der Firmanten – om het leven gekomen. Voorts vielen er bommen op een woonblok aan de Nassaulaan, tussen de Colignystraat en de Sint Aldegondestraat. Ook deze straat werd tot aan de winkel van de Coöperatie Vooruit verwoest. Hierbij is mevrouw Koolschijn - Wolff 70 jaar, en haar dochter Catharina Koolschijn 43 jaar om het leven gekomen. Zij stond in de buurt bekend als “juffrouw Koolschijn van de Zondagsschool”. De familie van Boven die er naast woonde werden vader en zoon zwaar gewond uit de puinhopen gehaald, maar hebben het overleefd. Ook vielen er bommen op de Kloosterkade. De woningen vanaf de hoek Professor Krausstraat stonden over een lengte van ongeveer 25 meter in brand. Dat is dus vanaf de snackbar aan de overkant van het buurthuis. Ook de Koningin Emmalaan kreeg bommen de huisnummers 31 t/m 53 verdwenen uit de huizenrij. De buurt was in rouw en stonk naar dood, verderf en roet.

De evacuatie van de wijk
Op 11 mei 1940 moest de Wippolder op last van de militaire bevelhebber, de later gesneuvelde Kapitein Van Den Berg, worden geëvacueerd. Niet iedereen heeft dit bevel opgevolgd. Een aantal bewoners is op eigen verantwoordelijkheid en risico gebleven. Toen zijn helaas heel veel diefstallen gepleegd. Dat bleek toen de bewoners weer terugkeerden. Het viel wel op dat ’s avonds als het donker was dat er veel kleedjes werden geklopt dus bleek toch dat er een behoorlijk aantal bewoners thuis waren gebleven. De mensen die wél weg gingen deden dat met handkarren, kinderwagens en met zelfgemaakte karretjes. Meestal een veilingkist op een onderstel van een

kinderwagen. Onze evacuatie is met een dergelijk karretje verlopen, de konijnen onderin en een éénpersoons matras er bovenop met kleding. Deze trieste aftocht ging meestal naar familie of kennissen in de binnenstad. Veel mensen hielden kippen voor de eieren en het vlees, konijnen en geiten voor de melk en de consumptie. Veel van deze dieren had men losgelaten en we zagen temidden van alle geweld en ontredde-ning dat die beesten rustig in de plantsoenen liepen te grazen of zaten te eten. Het bombardement van 14 mei 1940 op Rotterdam had de algemene capitulatie tot gevolg. Het gewone leven – wat je nog kon leven – nam voor even weer zijn normale gang.

De bevrijding.
De oorlog, met de hongerwinter, was voorbij en de bevrijdingsfeesten vierden hoogtij. Vrijwel elke avond was er in een of andere straat wel een straatfeest met muziek (van een pick-up) en werd naar hartelust gedanst. Maar een aantal mensen, waarvan ik er twee wil noemen, wijlen de heer J. de Raad en Mevrouw Kunz waren de motor achter de vereniging met de lange naam: VERENIGING TER HERINNERING AAN DE BEVRIJDING VAN DE WIPPOLDER IN 1945. De club begon met meer dan 1000 leden en met een grote revue in de Stads Doelen. Het aantal leden werd al snel minder naarmate de tijd verstreek. Mevrouw Kunz ging dagelijks door weer en wind langs de huizen voor de (veelal achterstallige) contributie te incasseren. Zij heeft dit jaren volgehouden. Daarom werd de club met de lange naam in de volksmond dan ook als volgt genoemd “de club van Mevrouw Kunz”. Vijf jaar na de oprichting heeft men de vereniging ontbonden en de clubkas aan een liefdadig doel geschonken. Tijdens de eerste grote cabaretavond in een stampvolle Stads Doelenzaal (1000 personen), zongen we met zijn allen het hierna volgende lied:

Op zekere dag, toen kwam het er van de moffen, die waren gehakt in de pan. De buurt dook weer op, maar zo mager als een lat, wij wisten wel waar dat in zat. De stad ging toen feesten en gek waren de meeste. Men hoste en schreeuwden maar raak. Ook wij deden mee maar stichten een club. Tot lehringe en de Vermaeck.

REFREIN:
Want ook de Wippolder is bevrijd Holie jee holie joo Weg zijn de tijden van haat en nijd Hoera, we zijn weer bevrijd.

A. Kroon.

Begin van de oorlog

Op 10 mei 1940 begon de oorlog ook in de Wippolder. De heer de Bruin hoorde om 4 uur in de ochtend allemaal vliegtuigen laag overvliegen. Er sprongen parachutisten uit. In de velden bij de Pauwmolen bij de Delfgauwseweg waar ze nu een rotonde is, en op de Koningin Emmalaan kwamen ze neer. De Koningin Emmalaan was toen de buitenrand van de stad. Er werd hard gevochten. De Nederlandse soldaten hadden veel luchtafweergeschut.

Ze schoten daarmee de Duitse vliegtuigen en bommenwerpers uit de lucht. Uit de Juncker vliegtuigen kwamen parachutisten. De Duitse parachutisten haalden bij de boeren schoppen weg die ze voor hun gezicht hielden als er door de Nederlanders op hen geschoten werd. De parachutisten hadden het plan om de grote weg, de A13, te veroveren en om die als vliegveld, landingsbaan, te gebruiken. Daar landden ook al snel Duitse vliegtuigen. Ze wilden de weilanden graag hebben voor hun paarden. Die paarden hadden ze nodig voor vervoer en om oorlog’s materieel te trekken vooral kanonnen. De paarden hadden ze gevorderd van de Nederlandse boeren en van het Nederlandse leger, van de cavalerie. Eigenlijk betekent gevorderd gewoon dat ze de paarden ingepikt hadden. Het waren vooral Zeeuwse knollen, paarden die heel sterk zijn. Ook bij Ypenburg, waar nu die nieuwe wijk staat, landden veel parachutisten en ook daar werd gevochten. De Nederlandse soldaten hielden vijf dagen stand tegen de Duitsers bij Ypenburg. Ypenburg was toen een militair vliegveld. Er werden veel Duitse vliegtuigen neergehaald door de Nederlanders. De Duitsers wilden zo snel naar Den Haag om koningin Wilhelmina en de regering gevangen te nemen. Maar die waren al snel in een marineboot naar Engeland verdwenen. Daar bleven ze de hele oorlog.

Alle Nederlandse soldaten werden opgeroepen. Dat noemen ze mobilisatie. Sommige scholen gingen toen dicht en de soldaten werden daar gelegerd. De rookwolken van de bommen die de vijfde dag van de oorlog, op Rotterdam vielen waren in de Wippolder goed te zien. Ook in de Wippolder vielen bommen. Op de tiende dag van de oorlog viel de eerste bom tegenover waar nu de supermarkt zit aan de Nassaulaan. De Wippolder werd gebombardeerd omdat het een strategische plek was. Daarvan konden ze de grote weg gebruiken als landingsbaan en via dezelfde weg konden ze snel naar Den Haag. De bommen vielen op de Wippolder en de bewoners moesten maar zien wat ze deden. Er waren immers geen schuilkelders maar wel een aantal bunkers achter het hoofdgebouw van de TH. (nu TU Julianalaan).

De bezetting
In de Wippolder waren veel Duitse soldaten wel een paar honderd. Ze hadden niet veel te doen. Ze verzorgden de paarden die ze hadden voor het vervoer. Die paarden waren vooral voor het vervoer van kanonnen. Ze poetsten hun kanonnen en geweren. Ze marcheerden vaak door de stad met hun eigen muziekkorps. Ze zongen dan oorlogsliedjes bijvoorbeeld ‘we gaan naar Engeland’. Ze marcheerden in een peloton van 50 tot 60 man.

De mensen konden wel gewoon naar hun werk, naar de gistfabriek, lijmfabriek, kabelfabriek en de blikfabriek deze fabrieken zaten hier in de stad. De meeste kinderen konden gewoon naar school als hun school niet vol met soldaten zaten want dan moesten zij op een andere school terecht en dan was er ’s morgens of allen ’s middags les.. Vooral aan het eind van de oorlog was er niet veel te eten. Er was eigenlijk wel veel maar alles moest naar Duitsland gebracht. De mensen uit de stad en ook uit de Wippolder gingen naar de boeren in Delfgauw en ook nog verder om spullen die ze hadden te ruilen tegen eten. Er waren aardige boeren die dat deden. Maar er waren ook boeren die voor een klein beetje eten heel veel vroegen zoals gouden sieraden of bijvoorbeeld een fiets, een gouden ring voor tien eieren. Meneer de Bruin had het nog best goed. Hij werkte bij een tuinder en had eigenlijk best wel te eten. Op die tuin waren ook lage kassen. Veel glas van die kassen was kapot geschoten en daarom had hij ook altijd wel wat hout om te stoken, van de sponningen. Het was hier dus anders dan in de grote stad. Allebei mijn oma’s en opa’s bijvoorbeeld die in Den haag en Rotterdam woonden hadden het heel slecht. Mijn oma in Rotterdam heeft zelfs bloembollen gegeten en ging op de fiets met houten banden naar het platteland om dure dingen in te ruilen voor eten.

De verloofde van meneer de Bruin was coupeuse, iemand die kleding maakt en repareert. Zij ging vaak op maandag weg naar het Westland, Maasland en verder, om daar bij de boeren kleding te repareren of uit twee broeken een nieuwe te maken bijvoorbeeld of om een winterjas die aan de buitenkant versleten was binnenstebuiten te maken. Zij verdiende daar eten mee. Vrijdag of zaterdag kwam ze dan terug naar Delft. Soms moest ze bij een controlepost aan het begin van de stad al het eten inleveren bij de

week voor niets gewerkt. Zijn verloofde reed op een fiets met houten banden. Heel veel mensen hadden geen fiets meer omdat die door de Duitsers ingepikt waren. Ook de fietsen van het Nederlandse leger hadden de Duitsers ingepikt. Meneer de Bruin mocht zijn fiets houden omdat hij een verklaring had dat hij voor de voedselvoorziening werkte. Maar toch durfde hij overdag niet op zijn fiets langs Duitse soldaten te gaan omdat hij bang was dat ze hem toch in zouden pikken. ’s Nachts mochten de mensen van de Duitsers niet op straat komen. Meneer de Bruin had een papier dat hij dat wel mocht omdat hij bij een bewakingsdienst zat. Hij bewaakte samen met anderen om de beurt een weiland met koeien. Dat weiland lag naast de Koningin Emmalaan en de A13. Er werden steeds koeien gestolen. Zij ontdekten dat het Duitse officieren waren die de koeien weghaalde en daarom zeiden ze er maar niets van! De mensen hadden in die tijd meestal kolenkachels maar er waren geen kolen meer. Daarom stookten de mensen hout. Soms was het zo erg dat ze gewoon de deuren uit hun huis opstookten. Er werden ook potkachels gemaakt van ijzeren vaten. Daar legden ze een ijzeren plaat met vier gaten op en dan had je een soort gasfornuis. Na het tweede jaar van de oorlog hadden de Duitsers ijzer tekort. Daarom namen ze hier heel veel ijzer in beslag om toch wapens en kanonnen te kunnen maken. Het werd zo erg dat ze kerkklokken om gingen smelten. Ook de klokken hier uit de buurt moesten uit de torens gehaald worden voor de Duitsers. Er waren ook verzetsmensen in Delft, dat waren mensen die probeerden de Duitsers overal bij te saboteren. Een paar mensen uit Delft bliezen een stukje treinsporen op zodat de treinen niet meer konden rijden. De Duitsers waren zo boos dat ze op die plek zomaar zes Nederlandse mannen doodschoten en drie huizen in brand staken. De mensen hadden hun radio’s in moeten leveren omdat ze dan niet naar radio Oranje konden luisteren. Op die radiozender sprak de Koningin vanuit Engeland de Nederlanders moed in. Sommige mensen hadden hun radio verstopt in huis en luisterden stiekem toch. Maar als de Duitsers dat ontdekten was je nog niet klaar! Daarom wisten de mensen ook niet van elkaar wie nog een radio had want dan kon je elkaar verraden. Er waren niet veel Joodse mensen opgepakt in de Wippolder. Meneer de Bruin heeft daar in de wijk nooit iets over gehoord. Wel wist hij dat uit de omtrek van Delft mensen, waarschijnlijk Joodse mensen, met Rijnakken naar Rotterdam gevaren werden.

Waar nu het kerkhof Jaffa is, in de buurt van de TU-bibliotheek, stond een luchtafweergeschut. Daar schoten de Nederlanders Duitse vliegtuigen uit de lucht. Later in de oorlog kwamen tegenover Jaffa Duitse paardenstallen. De Engelse hebben nog een keer per ongeluk Jaffa gebombardeerd. Eigenlijk moesten de bommen op de Duitse paardenstallen vallen maar ze mikten per ongeluk net ernaast. Op het Kerkhof aan de Kanaalweg, langs de Schie werden de Duitse gesneuvelde soldaten begraven. Omdat heel veel Duitse mannen in het leger zaten hadden ze vooral het laatste jaar van de oorlog veel mannen tekort in Duitsland. Daarom werden veel Nederlandse mannen opgepakt om in Duitsland in de fabrieken te gaan

foto: uit 'het uur U'

werken. Allebei mijn opa's zijn zo ook opgepakt en naar Duitsland gebracht om te werken. De Duitsers dreven soms alle mensen op straat bij elk, een razzia, en zochten dan de gezonde mannen uit die naar Duitsland moesten. Soms doorzochten ze een hele wijk. Het laatste jaar van de oorlog hielden de Duitsers ook in Delfgauw, bij de Pauwmolen een razzia. Ze doorzochten ook de huizen in de buurt waar meneer de Bruin woonde. Meneer de Bruin is toen snel naar de Wippolder gegaan naar het huis van zijn verloofde. Daar heeft hij zich verstopt. De huizen hadden toen meestal een voorkamer en achterkamer en daartussen zaten schuifdeuren. Daarboven zat een holle ruimte waar je je goed kon verstoppfen. Aan het einde van de oorlog kwamen de Duitsers daarachter en als ze een huis gingen doorzoeken staken ze hun bajonet door het plafond in die holle ruimte. Die dag dat meneer de Bruin zich verstopt had kwam zijn zus 's avonds naar het huis van zijn verloofde toe om te zeggen dat alles weer veilig was.

De bevrijding

En toen was het feest! 5 mei 1945 was Nederland bevrijd. De geallieerden, een alliantie, een verbond van Amerikanen, Engelsen en Canadezen, hebben het land bevrijd. In Delft waren het vooral Canadezen. Zij kwamen met jeeps de markt oprijden en deelden sigaretten uit.

Een dag voor de bevrijding waren de Duitsers nog zo gemeen om de fietsen die er nog waren ook in te pikken en op een grote hoop bij de Lijmfabriek te gooien. Daar werden ze door de Duitsers opgeblazen tegelijk met de V2-installaties van de Duitsers die daar stonden en gericht waren op Engeland.

Een oud mevrouwetje zei tegen meneer de Bruin: “nu begint het pas”. Zij bedoelde daarmee dat nu alles opgebouwd moest worden en uitgezocht wie goed en wie fout was geweest enzovoort.

Dit interview is gehouden en geschreven door Titus Hijnekamp bij de heer De Bruin.

Hongerwinter

Voor mij begon de laatste oorlogswinter omtrent midden november 1944. Alleen, toen wisten we nog niet dat het de laatste zou zijn. De oorlogsdreiging werd alsmäär sterker, de onzekerheid over de afloop alsmäär verlammerend. Alhoewel je om je heen wel kon zien, dat het “derde rijk” z'n beloofde duizend jaar niet zou halen, niemand kon voorspellen hoe ! De Paulus-Mulo werd leger en leger na dolle dinsdag. Leerling na leerling hield het niet uit in de steenkoude lokalen – zonder verwarming dus – en bleef thuis, de een na de ander. Het hoofd, mijnheer Van Koppen, woonde op de OranjePlantage. Aan de 8 overgebleven leerlingen gaf hij tot heel lang nog les in zijn woonkamer. Daar was ik niet bij.

Mijn broer werkte in een boekbinderij op de Molslaan. De eigenaar was een nsb'er, die meteen op dolle dinsdag de benen nam naar het Oosten. Hij overleefde het niet. Voor zijn vertrek droeg hij de zaak over aan mijn broer. Ik kon daar in bruikleen meenemen een grote trekzaag, een kruiwagen en een zgn. boekbinderskarretje, een ding met eigenwijs hoge wielen en een kleine bak. Ook een enorm konijnenhok met professionele allure en 6 (!) moddervette konijnen werd naar de Wippolder overgebracht. Zij hebben de Kerst niet gehaald.

foto: uit 'het uur U'

Met m'n 15 jaar werd ik een druk baasje. Vrijwel alle dagen was ik op pad. In het begin was er nog wel wat te eten. Maar de kachel werd al gauw vervangen door een noodkacheltje. Een allesbrander zeggen we nu.

Op een avond besloten mijn broer en ik de boom voor ons huis om te hakken. We gingen naar buiten, maar de boom was geruisloos omgezaagd. Een half uur tevoren stond-ie er nog. Een vrijgezelle oom had ook een mooie boom voor de deur, langs de gracht op de Gasthuislaan1.

Mijn broer was daar inmiddels ondergedoken. De trekzaag ging dus die boom in. Een touw moest voorkomen dat-ie de gracht in zou glijden, wat prompt toch gebeurde. Opeens schoot er van rechts een klein mannetje langs me heen, die het touw greep en de boom driftig op de kant trok. Het “mannetje” is later mijn schoonvader geworden, maar dat is een ander verhaal.

Samen met mijn zusje, het wagentje en een gevaarlijk scherpe bijl heb ik het bomenbestand van de Noordorpse Plassen behoorlijk uitgedund. Als 12-uurtje hadden we dan ieder een grote zilverui mee. Het op eten daarvan stelden we zo lang mogelijk uit. Thuis werd zo nu en dan de oogst verwerkt tot bruikbare brandstof voor de noodkachel.Op een dag liepen mijn

broer en ik langs de speeltuin aan de Frederik Hendrikstraat. Het was ongeveer half acht 's morgens. We kwamen op het idee dat de sintelverharding misschien lekker brandbaar zou kunnen zijn. We namen wat mee om dat te proberen. Niemand die dat zag, dachten we. Het brandde geweldig.

Dus staken we met een forse koevoet de toplaag van de kleuterhoek in brokken en brachten een eerste lading naar huis, praktisch om de hoek. Toen we na een klein kwartier terugkwamen, was de speeltuin vol, echt vol, met “mijnwerkers”. We hebben zoveel in de schuur kunnen bergen, dat we er nog maanden van gestookt hebben.

Bij de Kabelfabriek waren de Duitsers rijnaken met dennepalen aan het lossen. De palen werden op stapels op de wal gelegd. Met een in de Zuiderstraat gehuurde handwagen er op af. Het was ca. 5 uur en dus al lekker donker. We trokken wat palen van de eerste stapel de handkar op, terwijl de Duitsers druk in de weer waren met de derde stapel. Een man op de fiets waarschuwde ons. “Jongens, pas op, hier staat de doodstraf op hoor!” We zijn toen opgehouden, maar de palen gingen wel mee.

Op Akkersdijk hadden de Duitsers in de weilanden zware boomstammen ingegraven zodat zweefvliegtuigen er niet konden landen. Met karretje en de bijl erheen.

Veel mensen waren al bezig met allerlei attributen de stammen om te halen. M'n bijl vloog er doorheen! Een oud vrouwtje probeerde met een verbeterd gezicht en een botte bijl hout binnen te halen. Voor haar en ook anderen heb ik veel stammen klein gehakt. Terug naar huis op een griezelig verlaten rijksweg, die we nu de A13 noemen, kwam me een motor met zijspan tegemoet. Het was de Feldgendarmerie, kenbaar door een metalen plaat aan een ketting om de nek. Dat waren hele felle.Toen ben ik echt heel bang geweest. Zonder op- of omkijken liep ik rustig door. Ik kon toch geen kant op. Ze reden me gewoon voorbij, maar ineens hielden ze in.

Dat duurde maar even, maar het leek een eeuwigheid. Ik hoorde de motor weer aantrekken en weg waren ze. Ook veel stutpalen uit de loopgraven langs de rijksweg heb ik verhuisd naar onze achtertuin. Daar lag op den duur zo veel hout, dat we konden stoken tot op de dag dat er weer gas was. Waar ik me nog steeds over verbaas is, dat er nimmer nog maar een splinter van gestolen is. Maar ook over het feit, dat we anderen – zoals de bureu bijv.

foto: uit 'het uur U'

– er nooit wat van gegeven hebben Kan ik me nog voor schamen. Het was echt een tijd van ieder voor zich. Met het wagentje maakte ik lange voettochten tot diep in het Westland. Op veel volkstuinjes en tuinderijen lagen nog rodekool en andere groentebladeren, en spruitenkoppen met soms de spruiten er nog aan. Fijngesneden en gekookt was dat prima te eten. Beter dan de tulpenbollen en de hyacintebollen, dat was echt vreselijk.

Bij twee excentrieke vrijgezelle broers – een heel eind op de Rotterdamseweg – de een met een fietsenmakerij, de ander met een boerderij, mocht ik elke week een forse zak suikerbieten ophalen. Bijna de hele hongervinter liep in met aan blokjes gesneden suikerbiet in de jaszak. Een rauwe keel was de prijs, het vulde de maag, maar de honger bleef.

Ook mocht ik wekelijks naar een vriendin van mijn moeder op het Oude Delft, de weduwe van Max Zomerdijk. Hij was bij leven wethouder van Onderwijs en is omgekomen in Neuengamme. Ik kreeg dan een mandje aardappelschillen mee, waar we thuis echt blij mee waren. Jaren later drong pas tot me door dat ik nooit verder kwam dan de gang, hoe slecht het weer ook maar was. En een echte aardappel heb ik er nooit gezien, laat

staan gekregen.

Dat was wel anders bij Calvé. Mijn vader werkte daar in de kantine. 's Zaterdagmiddags ging ik daar naar toe – al weer met het wagentje – om een schone overall te brengen. De portier liet me altijd door. Bij m'n vader kreeg ik dan een gamel met een liter stampot of wat er maar was. Vooral de roggepap met een paar lepels olie was onvergetelijk lekker. Ik kon moeiteloos 2 liter op. Maar terug langs het Kalverbos had ik al weer honger. We waren echt als holle vaten! Van de pannen eten, die ik meekreeg bracht ik stevast zijn aandeel naar de portier thuis in de Wippolderstraat.

Dit zijn zo wat ditjes en datjes over hoe ik de hongervinter ben doorgekomen. Een winter met bittere kou en verdrietig veel sneeuw. Totdat de voedseldroppings op Ypenburg, het Zweedse wittebrood met –jawel- boter en suiker een einde maakte aan de honger. Twee dingen heb ik er aan overgehouden; aan sneeuw heb ik een immense hekel. Ik ben er zelfs bang van. En nooit heb ik daarna eten durven weggoaien.

L. van den Broek

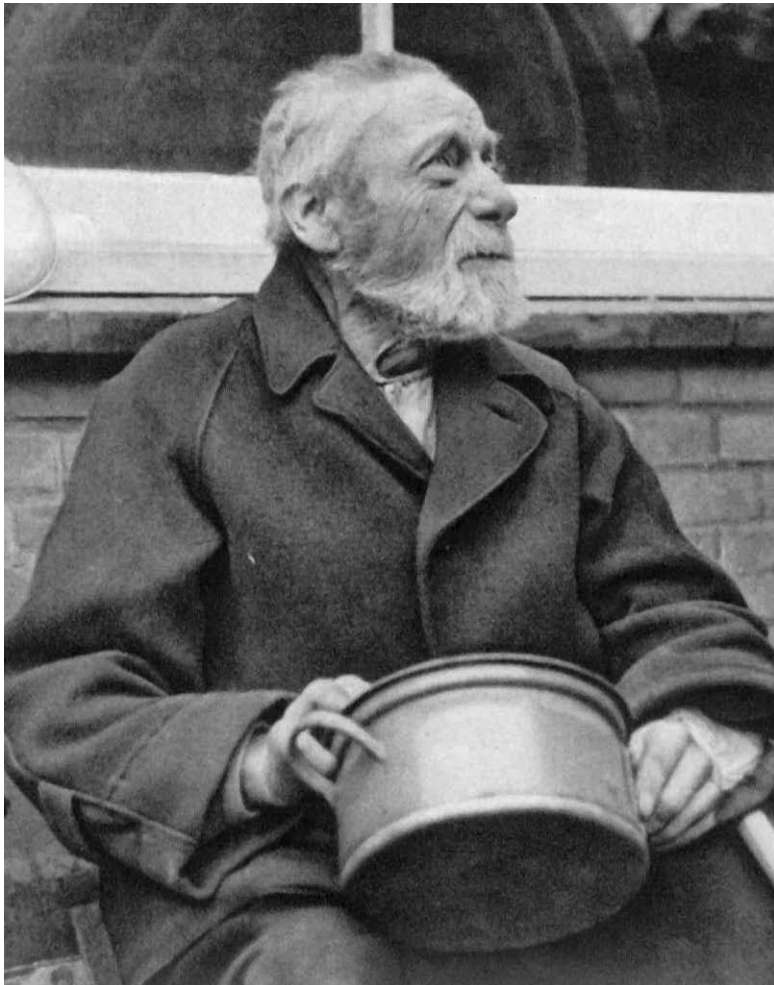

foto: uit 'het uur U'

VIJF ZWARTE DAGEN VOOR DELFT EN DE WIPPOLDER

foto: uit 'het uur U'

Ik woonde in 1940 in een bovenwoning aan de Colignystraat 71 te Delft.

Ik werkte als bankwerker aan de Kabelfabriek (NKF) aan de Schieweg, elke ochtend om zes uur het bed uit om op klokke zeven het werk te beginnen. Maar 's morgens de 10^e mei 1940, was ik al veel eerder uit de veren. De dag moest het nog van de nacht winnen, toen ik door mijn vader gewekt werd. Het zal omstreeks half vijf zijn geweest.

Voor het geopende raam van de slaapkamer staand, waren aan de westelijke hemel zwarte rookpluimen te zien, gepaard gaand met doffe ploffen en boven die plofwolken vlogen op grote hoogte formaties vliegtuigen, koers Noordzee. Het was in ieder geval een mooie heldere hemel. Engeland, Frankrijk en Polen waren reeds in oorlog met Duitsland. Sommige burens om ons heen waren er van overtuigd dat het Duitse vliegtuigen waren, op weg naar Engeland.

Weer andere zeiden dat het oefeningen waren van de Nederlandse Luchtafweer. Maar mijn vader had een andere mening. Het zijn de moffen die ons overvallen, het is oorlog, "hield hij mij voor."

Dat mijn vader gelijk had, bleek een half uur later. Formaties driemotorige Junkers Ju-52 transportvliegtuigen hadden boven zee rechts- en links omkeert gemaakt en kwamen nu laag aangevlogen op Delft aan. Ineens zagen wij een voor ons onbekend verschijnsel, er sprongen parachutisten uit, met honderden tegelijk kwamen zij neer aan de zuidgrens van de Wippolder. Achter het Jaffa begraafplaats en langs de Rotterdamseweg vanaf de Porceleynse Fles tot voorbij scheepswerf Boot.

Vliegtuigkerkhof

De weinige Hollandse gevechts-vliegtuigen en luchtweergeschut zagen kans om velen Junkers, leeg of nog bemand, met parachutisten (Fallschirmjäger) uit de lucht te schieten. Dit resulteerde dit resulteerde in een vliegtuigkerkhof op en langs rijksweg 13 vanaf de Pauwmolen gezien. Dit prijschieten vond ik prachtig, pas veel later besef je wat een luguber gebeuren dit was.

De Nederlandse soldaten die rond Delft tegen de vijand vochten werden zich dapper; vanuit zuidelijke richting trachten de Duitsers op te rukken naar de buitenwijken. De Koningin Emmalaan was nog maar aan één zijde bebouwd, de noordzijde, tegen de Kloosterkade aan. Voor de huizen van de Koningin

Emmalaan lag er naast de straat een groenstrook met wetering. In de nog dun begroeide struiken van de voortuintjes en de groenstrook lagen de Nederlandse soldaten die zich flink verweerden tegen de uit de polder oprukkende en beter bewapende Duitsers. Zij hadden het nadeel dat hun dekking nihil was, velen van deze Duitse militairen sneuvelde aan de Delftse zuidgrens. Aan Nederlandse zijde echter vielen ook slachtoffers. Op deze Koningin Emmalaan sneuvelde de Delftse soldaat Piet Koet. Hij werd begraven op Jaffa, vlak bij de plaats waar later het oorlogsmonument zou komen, zijn naam komt op het monument wel voor.

Diezelfde zuidelijke polder grensde ook aan het oude- en deel van begraafplaats Jaffa, van de Rotterdamseweg waaraan o.a. de Porceleynse Fles. Lijmfabriek en de haspelmakerij van de NKF tot aan scheepswerf Boot

Grafzerken

De laatste twee huizen rijen op de

foto: uit 'het uur U'

Rotterdamseweg, de Ruivenstraat en de Wassenaarstraat, was de eerste woonbuurt waar de parachutisten bezit van namen. In de bomen langs de Rotterdamseweg waren ook parachutisten terecht gekomen. Het bladergroen was behangen met witte parachutezijde. Op de begraafplaats Jaffa werd hard gevochten. De grafzerken dienden als dekking voor beide partijen, met als gevolg wederzijds gesneuvelde en gewonden.

foto: uit 'het uur U'

Vanuit onze straat konden wij de Delftse Rode Kruis helpers in actie zien die de gewonden verzorgden. Zo tussen zes en zeven uur 's ochtends zagen we de eerste Duitse krijgsgevangenen afgevoerd worden, mannen van amper negentien, twintig jaar oud, maar al volleurde moordenaars die hun vooropleiding in de Hitlerjugend in de praktijk konden brengen. In het kantoor van de Porceleynse Fles hadden zich enkele parachutisten verschanst op de bovenste verdieping. Zij konden niet bevoorrad worden, omdat alle verbindingen met hun onderdeel waren verbroken. Een dappere Nederlandse Officier, 1e Luitenant J. Cohen, ging met een aantal vrijwillig aangemelde soldaten het kantoorgebouw binnen en zonder noemenswaardig verzet gaven de Duitsers zich over. Gewonden vielen er niet. Eén van die Nederlandse soldaten zou ik veertien jaar later ontmoeten op de scheepswerf De Merwede, waar hij scheepsbouwers baas was. Zijn naam is Gerrit Boogaard, over toevalligheden gesproken! Wij zien elkaar jaarlijks op de seniorenmiddag van de Werf.

Levensgevaarlijk

Die ochtend van de 10e mei 1940 ging ik niet naar mijn werk op de kabelfabriek, want langs de Schieweg was het levensgevaarlijk, verdwaalde groepjes Duitse militairen hielden de Schieweg onder schot. De kabelfabrikiers die om zes uur de nachtploeg moesten aflossen, wisten nog niet aan welke gevaren zij blootstonden. Het heeft aan enkelen het leven gekost, sommigen raakte gewond. Voor de rest van de oorlogsdagen lag de fabriek plat.

De haspelmakerij aan de Rotterdamseweg werden door bommen getroffen en brandde uit. Omdat de bewoners van de Colignystraat – dus waar ik woonde – volgens de Nederlandse Commandant te dicht bij de frontlinie lagen, moesten enkele straten worden geëvacueerd. Ons

toevluchtsoord werd het oude en nieuwe Agnetapark waar velen Vinken woonden. De wandeling daarheen, met onze moeder en vijf kinderen, was op een mooie zonnige morgen. Mijn vader bleef in de Wippolder, hij was ingedeeld bij een luchtbeschermingsploeg. De wandeling naar het park was ook wel spannend, er mocht alleen langs de huizen gelopen worden – en vooral

vlug de straten oversteken-.

Bij spoorwegovergangen en beweegbare bruggen Stonden Nederlandse militairen, geassisteerd door de Delftse politie. Hun taak was, om passanten aan te houden, vragen waar ze vandaan kwamen en vragen naar hun bestemming. Dan volgde een korte spraaktest met woorden waarin de 'sch'in voorkwamen, zoals Schiedam, Scheveningen en zo verder. Diegenen die Sjiedam en Sjeveningen zeiden waren de pineut, vijanden. Duitsers konden deze woorden niet feilloos uitspreken, denk maar aan het lied "Bei Mir Bist Du Schön" (sjeun). Ik zelf werd ondergebracht bij mijn grootouders in de Fred. Mathesstraat. Mijn moeder en de overige kinderen

ravage die was overgebleven van het winkelpand ven de gebroeders De Fouw en de puinhopen van de verwoeste huizen op de Nassaulaan.

Het duurde lang voordat het enigszins normale dagelijkse leven terugkeerde. Er zouden nog vijf jaren volgen voor daar weer sprake van kon zijn. Arbeitseinsatz, jodenvervolgning, razzia's en de veel slachtoffers eisende hongerwinter stonden Nederland nog te wachten.

T. Vink.

foto: via J.A. vd. Berg

Omgekomen in arbeidskamp

Op een gegeven moment bleek dat een groep in Delft opgepakte mannen per was afgevoerd naar Duitsland. Een aantal van hen kwam terecht in het arbeidskamp Rees aan den Rijn, waar zij te werk werden gesteld in een steengroeve. \ in dit kamp voltrok zich op 2 maart 1945 een afschuwelijke ramp. In één van de barakken brak brand uit en door de paniek konden slechts enkele mannen aan de vuurzee ontsnappen.

Hierbij kwamen vier Nederlandse manen, onder wie drie Delftenaren en 32 buiten-landse mannen vonden de dood.

De Delftenaren A. Klootwijk, H. Kool en Th. Ligthart werden in een gemeenschappelijk graf met de overige omgekomen ter aarde besteld.

foto: Comité Verzorg. Kamp Rees

DE SITUATIE IN DE WIPPOLDER VAN AUGUSTUS 1939 TOT EN MET MEI 1940.

Op een nacht in augustus werd ik wakker van heel veel lawaai in de doorgaans zeer stille van Oldenbarneveltstraat. Ik ging naar het raam en keek naar buiten. Tot mijn grote verbazing stond de gehele straat vol vrachtauto's en Nederlandse soldaten. Het was mobilisatie en het leger vorderde vormen van vracht vervoer. In wezen was dat het begin van oorlogsdreiging. Alhoewel ik dat zelf in die tijd nog niet zo ervoer. Ik was 13 jaar en vond het eigenlijk wel spannend dat er een en ander gebeurde.

Bijvoorbeeld, dat we na de vakantie nog niet naar school konden want ook scholen waren door het leger gevorderd. De klaslokalen waren slaapzalen geworden. Mijn broer en ik vonden dat wel interessant en waren regelmatig rond de scholen en de bedoelde klaslokalen aan te treffen. Zo zelfs dat we een soort vriendschap met twee soldaten sloten, zij hebben heel wat avonden bij ons thuis doorgebracht.

Het was trouwens de wens van de toenmalige regering dat de bevolking deze mannen, zo plotseling onder de wapenen, wat huiselijkheid zou bezorgen om op deze wijze de mobilisatie voor hen dragelijker te maken. Voor de soldaten was het namelijk helemaal geen fijne tijd. Het waren immers jonge kerels die vrij plotseling van huis, verloofde of vrouw weg moesten. Bovendien werden zij, misschien iets meer dan de bevolking, met een eventuele naderende oorlog geconfronteerd.

Hoewel, als je als burger goed oplette kwam je er, via de toenmalige media, achter dat het in Europa niet pluis was. Er verschenen Foto's in de krant van vluchtende gezinnen met op de achtergrond brandende huizen. Ook ontstond het begrip, door de overheid ingesteld, Bescherming Bevolking. Via folders en tentoonstellingen werd ons geleerd, hoe te handelen bij oorlogsgeweld.

Wijken werden in vakken verdeeld met 'een blokhoofd' als aanspreek persoon. Vooral was men bevreesd voor bombardementen. Er werd ons aangeraden een vluchtkoffer klaar te zetten. De zolders op te ruimen en zoveel mogelijk brandbare stoffen of materialen te verwijderen.

Het werd tevens zinvol geacht om, indien mogelijk, onder de trap een soort schuilplaats in te richten terwijl er bovendien her en der (ook in de Wippolder) schuilkelders werden gebouwd. Er werd zelfs rekening met gasaanvallen gehouden. Kortom, de angst voor oorlogsvoering

Hoek Nassaulaan- Frederik Hendrikstraat – nu geld automaat Rabobank

vanuit de lucht ging iedereen steeds meer bezig houden.

Aan de wand van één van de genoemde tentoonstellingen stond dan ook de navolgende tekst te lezen:

Va oost tot west versterkte ik mijn trotse vest.

Maar dat er uit de lucht een vijand ooit zou komen.

Heb ik voorwaar nooit kunnen dromen.

Erbij was een afbeelding van Hertog Govert. Het gebeurde ook wel dat er hoog tegen de blauwe voorjaarslucht vliegtuigen verschenen waarop door het parate Nederlandse leger werd geschoten. Op weg naar mijn baas (maart 1940 was ik gaan werken) ben ik daarvan getuigen geweest. Het waren voor mij de eerste beelden van, zeg maar, oorlogsgeweld. Hoog in de lucht ontploffende granaten, ofwel, afweergeschut.

Op de vroege ochtend van 10 mei 1940 was het raak. Ook, of juist, bij ons in de Wippolder. Op de omringende weilanden waren al snel zwaarbewapende Duitse parachutisten gedaald. Vanuit de Van Oldenbarneveltstraat konden wij de militairen over de Delfgauwseweg zien lopen. Een bewoner van deze weg, die later op de dag bij ons wat melk wilde kopen (mijn vader was melkbezorger) had een Nederlandse soldaat door een Duitse parachutist dood zien schieten.

Het gebeurde ook dat mensen aanbelden en, om zo min mogelijk over straat te hoeven, doortocht vroegen om dan via de tuin van het huis weer verder te gaan. Het was duidelijk, oorlog was nu wel erg dichtbij. Over de radio hoorde ik Nederland aan Duitsland de oorlog verklaren. Ik weet nog dat ik dacht, wat een durf en wat moedig voor een dergelijk klein land, maar we zullen het nooit winnen.

Tegen de avond, van ik meen de tweede dag, vielen er vlak bij ons in de buurt een aantal bommen. De volgende dag zijn we gevlucht. We liepen door de Fredrik Hendrikstraat met achter ons brandende huizen. Ik dacht; “Nu lopen we zelf in een oorlogsfoto”. We gingen naar familie in de stad. De Wippolder was niet veilig meer.

F. van den Broek.

De Wippolder werd getroffen door bommen...

Op de avond van de 10^e mei 1940 omstreeks 19.30 uur liet een Duitse Heinkel He-111 bommenwerper enkele bommen vallen boven de wijk Wippolder.

Het vernietigend spoor liep van de Frederik Hendrikstraat winkelpand hoek Nassaulaan, het gedeelte van de Colignystraat tot de Sint Aldegondestraat verder tot aan de kloosterkade recht tegenover de Sint Aldegondestraat en een aantal woningen op de Koningin Emmalaan.

Er kwam een bom terecht op het winkelpand hoek Frederik Hendrikstraat / Nassaulaan waar de gebroeders De Fouw huishoudelijke artikelen verkochten. Één van de broers is daarbij om het leven gekomen. Waar de winkel was is nu de pin ruimte van de Rabobank.

Het totaal aantal burgerslachtoffers in de Wippolder bedroeg drie. Op de Nassaulaan nummer 9 vielen 2 doden. Dat waren mevrouw Koolschijn-Wolf, 70 jaar, en haar dochter Catharina Koolschijn, 43 jaar.

Het direct er naast gelegen pand werd bewoond door de familie Van Boven, vader en zoon werden zwaar gewond uit de puinhopen gehaald, maar hebben het overleefd. Van verdere gewonden op deze rij huizen is mij niets bekend.

Vermoedelijk is de tweemotorige Heinkel bommenwerper, terugkomend van een missie naar vliegveld Ypenburg, geraakt door het afweergeschut en trachtte in de polder ten zuiden van de Koningin Emmalaan te bereiken. Een noodlanding met bommen aan boord stond gelijk aan zelfmoord. Dus werden, eerst de bommen gelost, met het tragische resultaat.

Volgens getuigen is het vliegtuig na een mislukte landingspoging verongelukt op de plaats waar nu de Wipmolen staat en in brand gevlagen.

T.Vink.

Kloosterkade

Nassaulaan hoek Colignystraat

Sint Aldegondestraat rechts vanaf de Nassaulaan

Belangrijke documenten

De distributiekaart had als doel om per bon een hoeveelheid aan voedsel te kopen voor een eerlijke verdeling te krijgen van het beschikbare voedsel wat er was. Dit systeem is o.a. in het leven geroepen om de zwarte handel tegen te gaan met het voedsel. – Wat wel hielp, maar de zwarte handel bleef -.

Vergunning en Bewijs van vrije doortocht hadden als doel om tijdens de sper - uren je vrije doorgang te geven. Dit als je naar of van je werk kwam in de uren dat niemand zich op straat mocht begeven. Had je dat niet dan verdween je in de politiecel.

Bron: A. Kroon.

Ontsnapt aan razzia's door onder te duiken

Op 9 december 1944 werd er in de "Wippolder" een razzia gehouden door Duitse troepen een aantal buurgenoeten uit de Colignystraat wisten op bijzondere wijze te ontsnappen.

Eerder al waren er razzia's gehouden in Rotterdam en Den Haag. Teun Vink was toen voor de eerste keer aan dit gevaar ontsnapt. De 11^e november 1944, het was al een halfuur na spertijd, liep ik komend uit de Prins Mauritsstraat naar de overkant van de Nassaulaan door een groep mensen, het was aardedonker, en het ontging mij wat die drukte te betekenen had.

Thuis gekomen hoorde ik dat de Nassaulaan vanaf de Delfgauwseweg, waar nu de rotonde is, tot aan de Rooms-katholieke kerk vol stond met Rotterdamse mannen die bij een razzia waren opgepakt. Deze groep waren het slachtoffer van de Duitse razzia's die aldaar op 10 en november 1944 waren gehouden. Van circa 50.000 Rotterdammers werd een groot gedeelte, ongeveer 13.000 mannen te voet naar Delft afgevoerd. Bij de Rotterdamse razzia's werd ook de toen 19 jarige Wil Albeda opgepakt, hij overleefde deze nachtmerrie. Na de oorlog werd Albeda bekend als hoogleraar en minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Teun Vink: "Al met al zat bij mij en vele Delftenaren de schrik er dis goed in, het bleef uitkijken geblazen."

Aardappelen

In de crisisjaren van voor 1940 was de vader van Teun een werkloze bouwvakker die na de dagelijkse verplichte stempelbeurt menig uurtje doorbracht op zijn volkstuin in het Agnetapark. De oogst was een welkome aanvulling op het zeer karige budget. "De winter voorraad aardappelen werd in een kist achter op de fiets lopend naar huis gebracht, dat bleef natuurlijk niet bij één wandeling van een halfuur."

Geruime tijd voor de aardappeloogst had vader Vink de berging gereed gemaakt door via de watermeterput achter de voordeur, deze ruimte te voorzien van een dikke laag stro. Daartoe moest hij onder een betonnen draagbalk kruipen – zie de foto - . Deze ruimte van ongeveer één meter hoog strekte zich uit tot onder de woonkamer van de benedenburen, de familie Van Peppen. De hongerwinter kondigde zich aan en de aardappels niet te koop meer waren werd de bergplaats

Foto: T. Vink

Dank zij dit gat in de vloer ontsnapten de vier heren aan de Arbeidsdienst

een overbodige ruimte, tenminste. Dat dachten wij, niet vermoedende dat deze ruimte snel weer dienst zou gaan doen voor levende have wel te verstaan.

Mannenjacht

In de laatste maanden van 1944 waren de Duitsers op mannenjacht. Na Rotterdam en Den Haag was het nu de beurt aan Delft. Dankzij de illegaliteit die over een eigen telefoonnet beschikte en betrouwbare informatiebronnen bezat, wist men via de 'tamtam'de bevolking te informeren om zich op onderduikmaatregelen te bezinnen. Teun Vink (20), zijn broer Wim (18), buurman Jan van Peppen (38) en Jan van der Meer (19) zouden aan de Colignystraat 71 een schuilplaats vinden in de voormalige winterberging via het meterputje.

Vink: Toen de spertijd op vrijdagavond

8 december 1944 inging hadden de Duitse instanties en hun handlangers op alle Delftse adressen een "BEVEL" " in de brievenbus gedaan. Alle mannen in de leeftijd van 17 tot en met 40 jaar moesten zich voor de arbeidsinzet melden.

Terwijl Duitse militairen en Nederlandse foute politieagenten Delft hermetisch afsloten door alle toegangswegen te bezetten. Deze avond zaten de vier aanstaande onderduikers in de woonkeuken van huize Vink Sr. Gelukkig was hij die dag vrij van de luchtbeschermingsdienst en nam die avond en nacht en de daarop volgende morgen de leiding op zich. Na een lange nacht was om zes uur 's ochtends het moment aangebroken dat de 'duikers' ondergronds gingen. Na het verwijderen van de gangloper en deurmat verdwenen we alle vier via de meterput, onder de

balk door naar ons gespreide strobed, waar uit voorzorg ook nog wat oude winterjassen waren gelegd, het wad namelijk behoorlijk koud. Als laatste verdween ik in het gat, maar voordat het kelderluik dicht ging kreeg ik nog twee onmisbare attributen mee, een 'knijpkat' (een z.g.n. handdynamo van Philips) en een teiltje voor de hoge nood. Daar lagen we dan, als haringen in een ton; moest de een zich omdraaien dan moesten de andere drie dat ook doen. "Gelukkig konden we nog zacht met elkaar praten, kuchen kon ook maar rond negen uur hoorden we duidelijk rumoer in de straat, het kwam vanaf de richting Kloosterkade. We hoorde aanbellen bij onze naaste buren en vervolgens bij ons op nummer 71,"

Zware voetstappen

"De voordeur werd opengetrokken via het lange touw, en even daarna hoorde we zware voetstappen boven onze hoofden. Deze Duitse soldaten gingen niet bepaald geruisloos de trap op waarna zij op de overloop aangekomen door mijn vader werden ontvangen."

Na amper vijf minuten hoorde de vier onderduikers de Duitsers de trap weer afkomen, één van hen riep nog 'in ordnung'. Toen nummer één weer op straat stond, stampte nummer twee nog eventjes hard op het kelderluik; misschien begreep hij best dat daar onder nog iets verborgen zat...

Omdat de kans bestond dat er nog een keer aangebeld zou worden door de Duitsers, riep Vink Sr. de vier

mannen toe om nog een tijdje van elkaar's gezelschap te genieten, het luik bleef dus gesloten.

"De verlossing voor ons kwam rond de klok van twaalf uur. Na zes uur vrijwillige opsluiting hoorden we de vloerbedekking verwijderd worden en ging het luik open. Een onaangenaam kelderluchtje kwam mijn vader tegemoet, als dank mocht hij een deels gevuld teiltje in ontvangst nemen!"

Het ondergedoken viertal bleef uit voorzorg nog op de trap treden zitten en het keldergat bleef open, want je kon nooit weten of ze zin hadden om terug te komen. Om circa drie uur die middag was, wat de buurt betreft, de kust voldoende veilig om in de huiskamer van een kopje érsatzthee te genieten. Vink Sr. vertelde dat de twee Duitse soldaten niet bepaald zoek lustig waren, de slaapverdieping waren ze gewoon vergeten. "De mannen waren al op leeftijd en wie weet wel oorlogsmoe. We hadden geboft. Hoe groot of klein de oogst in onze straat was weet ik niet."

"Tegen het donker verdwenen onze gasten, voor buurman Van Peppen was het deur uit, deur in. Jan van der Meer wist over langere afstand veilig te komen." Na deze Delftse razzia's bleef het voor het manvolk uitkijken. De kans bleef bestaan dat men alsnog werd gegrepen als men een Duitse patrouille tegen kwam. "Op 5 mei 1945 voelden wij ons pas echt bevrijd, helaas voor velen te laat".

T. Vink.

document: T. Vink

De ravage aan de Koningin Emmalaan

De ravage aan de Kloosterkade gezien vanuit de tuinen van de Kon. Emmalaan.

foto's: Gemeente-archief Delft

De vijf oorlogsjaren in de Wippolder

Al eerder heeft de heer Vink in de Postiljon de eerste vijf dagen en het einde van de oorlog in de Wippolder beschreven. Hieronder schrijft hij zijn herinneringen aan de tijd daartussen.

Overlijden moeder Vink

In veel Wippolder-gezinnen ging het dagelijks leven zo goed en zo kwaad als het ging door. Echte thee en koffie waren vervangen door 'ersatz brouwsels'. Het was wel eens wennen wat smaak betreft maar het was niet anders.

Het noodlot trof huize Vink in oktober 1941; de vrouw des huizes overleed en liet man en vijf kinderen achter. De jongste, een dochter, was vijf jaar en daarboven vier broers van tien, dertien, vijftien en ondergetekende zeventien jaar oud. Door deze gebeurtenis werd ik bij 24-uurs afwezigheid van mijn vader die blokhoofd bij de luchtbeschermingsdienst was, plaatsvervangend gezinshoofd.

Arbeiseinsatz

Hieraan kwam plots een einde door de 'arbeitsinsatz'. Maandagmiddag acht juni stond ik met vele Delftse lotgenoten op het station om een onaangename treinreis naar Berlijn aan te vangen.

Uit de Wippolder waren onder andere Rinus van Lit uit de Frederik Hendrikstraat en Koos Wijnmaalen uit de Spiekmanstraat-hoek van Stolbergstraat, zoon van de steenhouwer Wijnmaalen daarbij. Koos kwam om bij het oorlogsgeweld bij de gevechten om Berlijn.

Koos Peereboom uit de professor Krausstraat kwam uit de oorlog terug met de knappe Russische Nonia. In 1947 emigreerden zij naar Canada. In 2003 heb ik nog met hem gecorrespondeerd. Mijn klasgenoot Wim Bot die ook verplicht te werk werd gesteld in Duitsland kwam gelukkig ook weer heelhuids terug.

Zelf wist ik met een zeer riskante list Berlijn te verlaten. Ik was augustus 1942 weer thuis met een bewijs van afkeuring wegens ernstige maagklachten.

Wim duikt onder

Begin 1943 kwam er een vrijgezelle huishoudster in de familie om orde op zaken te stellen. Maar de moffen hadden nog steeds mensen uit de bezette gebieden nodig om de oorlogsmachinerie draaiende te houden. Het Duitse manvolk verdween naar het Oostfront. Medio 1943 was onze broer Wim, toen ook achttien jaar oud, aan de beurt voor de arbeitseinsatz.

Dankzij onze huishoudster die een grote familie in Haarlem en de Haarlemmermeer had wonen, werd in het diepste geheim, broers en zusje mochten van niets weten, een plan gesmeed.

Op de dag van vertrek ging Wim enkele uren vroeger dan door de bezetter gepland, vanuit Delft richting Haarlem om vandaar in Hoofddorp bij de familie Hoffschagg gastvrij onderdak te vinden. Vanuit dit adres was hij dikwijls getuige van geallieerde bombardementen op het nabij gelegen Schiphol.

Huiszoeking

De dag dat Wim vertrok was ik plaatsvervangend gezinshoofd. Die nacht werd onze slaap rond twee uur wreed verstoord. Er werd continu gebeld en tegen de deur gebonkt. Na twee trappen te zijn afgesneld, had ik nog maar net de deur ontgrendeld, toen er vijf in zwarte uniformen gestoken lieden

foto: uit 'het uur U'

met getrokken revolver binnenstormden om de twee bovenetages te doorzoeken. De slaapetage werd als laatste doorzocht waarbij de broertjes en het zusje onbeschoft werd gevraagd waar hun broer Wim was. Paniek onder het jongvolk, wisten zij veel. Ik stond boven op de overloop dit alles aan te zien en horen, toen de leider van de zwarte bende mij toeschreeuwde: 'Waar is je broer Wim?'. Waarheidsgetrouw antwoordde ik hem dat ik hem die middag had weggebracht naar het station. Toen de boeven alle bedden hadden omgekeerd, kasten overhoop hadden gehaald, stond ik daar tussen vijf met getrokken revolvers zwarthemden, foute Nederlanders. De leider van de bende wist mij nog toe te snauwen: 'Je broer is niet in Duitsland aangekomen, jullie horen nog van mij'. Zij verdwenen weer in het holst van de nacht. En wie was die leider? De beruchte Osendarp, in 1936 de snelste blanke op de 100 meter sprint van de Olympisch Spelen in Berlijn. Overigens hebben we er verder niets meer van gehoord.

Dagelijks gebeuren

De militairen die in de twee scholen aan de Nassaulaan gelegerd waren kregen een zware training om rijp gemaakt te worden voor de Russische slagvelden. Deze training, weer of geen weer, vond plaats op het inmiddels braakliggende terrein in de driehoek Nassaulaan, Colignystraat en het zogenaamde Nieuwe weggetje – nu Zuid Plantsoen -. De aanvalsoefeningen begonnen vanuit de Cornelius Musius school. Daarvandaan werd de tijgersluipgang ingezet richting Jaffa, afwisselend met looppas, vallen en opstaan tot ze er zowat bij neervielen, met volle bepakking. Vooral de bewoners uit de Colignystraat ware getuige van dit gebeuren.

Huwelijk

Inmiddels was de band tussen huisheer Vink (41 jaar) en zijn huishoudster Antje (37 jaar) zo close dat zij besloten een huwelijk aan te gaan. De inmiddels behoorlijk in aantal toegenomen familieleden van buitenaf en die van de Vinken kregen een uitnodiging om deze verbintenis mee te maken.

Na de trouwplechtigheid in Delft werd te voet koers gezet naar de fabriekshal van het conservenbedrijf van Osto aan de Schoolkade – rechts onder het viaduct door bij de rotonde aan de Delfgauwseweg. Nu is het aannemersbedrijf Opzeeland er gevestigd. De feestdag, voorzover er in die tijd van een feestdag gesproken kon worden, vond plaats op 21 juli 1944, een heel gedenkwaardige dag naar later zou

blijken. Er kwam namelijk nieuws door van de mislukte aanslag op Hitler op 20 juli 1944.

De sfeer werd grimmiger, Dolle Dinsdag kwam eraan. In die verwarrende dagen besloot onderduiker Wim terug te keren naar de Colignystraat. Zonder problemen kwam hij daar aan.

Gas en licht

De energievoorzieningen werden behoorlijk afgeknepen, de watervoorziening bleef redelijk functioneren en met stukjes aromatische zeep vervuilden we nog net niet. Gas was zo goed als afgesloten, noodkacheltjes waren de redding. Elektra was onvoorspelbaar, soms wel maar meestal niet. Als het bedtijd werd, vooral in de laatste donkere maanden, bleven de gordijnen in de grote slaapkamer aan de voorkant open; bij heldere maan had je gratis licht. Liet deze verstek gaan dan was er verlichting van zoeklichten, speurend naar geallieerde vliegtuigen die met steeds grotere regelmaat overvlogen.

Licht in de nacht

In het braakliggende stuk land aan de Colignystraat stond een stuk luchtafweergeschut. Op zekere nacht was er een rumoer in de grote slaapkamer. Mijn zusje Gerda was niet lekker geworden en riep om hulp. Ik er op af en tegen beter weten in draaide ik de lichtschakelaar om en laat er nou net die nacht stroom zijn. Nadat de slaapkamer zo onverwacht luxueus verlicht was, en ook een deel van de straat, realiseerde ik me dat de geschutopstelling deels zichtbaar was. Als de bliksem draaide ik het licht uit en stelde mijn zusje op haar gemak. Maar terug in mijn bed voelde ik me niet zo gelukkig; de Duitsers zouden woest zijn. En ja hoor, na verloop van tijd hoorde ik herrie op straat en er werd huis aan huis gebeld. Aangekomen bij onze buurman Blom op nummer 73, kon ik precies horen waarover het ging. De gesprekken waren niet bepaald vriendelijk. Ik zat al op de rand van mijn bed in afwachting van de trekbel. En zo gebeurde het ook. Toen ik de deur opende kreeg ik gelijk het volle licht van een zaklantaarn in mijn gezicht. Een woedende hauptman kwam de gang in en op zijn vraag of ik voor het verboden licht had gezorgd antwoordde ik dat dat zo was. Ik vertelde het hele verhaal, soms wel en soms geen stroom, ziek zusje en bood mijn verontschuldiging aan. Tot mijn verbazing nam hij genoegen met wat ik vertelde. Hij verdween met de waarschuwing dat als dit nog eens

gebeurde het er slecht uit zou zien voor mij.

Een V-1

Ik had altijd een stille wens nog eens een V-1 te zien opstijgen van de lanceerbaan op het terrein van de lijmfabriek. Op een morgen ging die wens in vervulling. Op de tekenkamer van de kabelfabriek moest ik een klusje doen. 'Rustig aan met je hongerige lijf, Teun' dacht ik bij mezelf. De Schie lag er rimpelloos en verlaten bij. De lanceerbaan op de lijmfabriek was zichtbaar, althans het schuin oplopende deel aan de Schie, en ik maar kijken, 'het zal toch eens gebeuren'. Of het zo moest wezen hoorde ik opeens het bekende VI geluid. Ik hield mijn ogen gericht op de baan en daar kwam het monster aangesneld. Het ging allemaal opeens zo snel. Het gespetter hield nog even aan, toen doodse stilte. Het projectiel kwam niet verder dan de spoorlijn en moest na de oorlog geborgen worden.

Einde oorlog

Op 4 mei, de geboortedag van onze tweede moeder, is het 's avonds vreemd stil. De oorlog is afgelopen, twee familieleden komen op visite en er is veel te vieren maar niet veel te eten. Vrede is een mooi cadeau.

Dat het de volgende dag in de Wippolder nog tot enige gevechten komt tussen tegenstribbelende Duitsers en de Binnenlandse Strijdkrachten (B.S.), had geen mens verwacht. In de omgeving van de kerk sneuvelen de Delftenaren D.P. Hoekveen en J. van de Ven.

Er zaten voor zover mij bekend vier mannen uit de Wippolder bij de B.S., dat waren Bas van Wamelen uit de Bosschestraat, Jan Evers en Piet van den Akker, zwagers van elkaar, die alledrie uit kringen van de Arbeiders Jeugd Centrale (A.J.C.) kwamen. Verder was er nog Dick Schouten uit de professor Krausstraat, hij was een der jongste B.S.-ers. Bas van Wamelen en echtgenote Marie Wachtendonk vertrokken in 1952 naar Pretoria. Bas overleed daar in 1999, 86 jaar oud en Marie in 2002, 88 jaar oud.

Bas, Jan en Piet staan in het fotoboek 'Het uur U' bij de Cornelius Musius school.

Joodse buurtbewoners

Voor zover mij bekend kende ik geen onderduikers in de Wippolder, wel Joodse buurtbewoners.

In de Colignystraat op nummer 11 woonde de familie Cornax. Hun dochter Corry had een leuke knappe vriend. Zo tot in de zomer van 1942 zagen buurtgenoten dit leuke stel en toen was het opeens voorbij. Men sprak er niet over, dat vriendje was de 18-jarige Meijer van Dijk, een jongen van Joodse ouders. Zij woonden aan de Julianalaan 42. Op 8 oktober 1942 werden zij opgehaald. Zijn ouders, broers Andries en Ben, de zusjes Fietje en Wies, werden op 16 oktober 1942 vanuit Westerbork op transport gestuurd naar Auschwitz en direct na aankomst om het leven gebracht. Meijer zelf moest onderweg naar Auschwitz in Kosel uit de trein stappen en werd vandaar naar diverse concentratiekampen gesleept en kwam terecht in Blechhammer, een werkkamp behorend bij Auschwitz. Na de ontruiming van Auschwitz op 18 januari 1945 moesten de gevangenen op mars via Gross-Rosen naar Buchenwald. Op 13 april 1945 werd Meijer van Dijk door de Amerikanen bevrijd in de buurt van Waldenburg.

Een treurige geschiedenis vooral als je weet dat de familie van Dijk op het punt stond naar een onderduikadres te gaan. Waarschijnlijk zijn zij verraden.

Meijer vond zijn Corry, kleindochter van wethouder en locoburgemeester Lausberg, drie jaar later weer terug en in 1950 trouwden zij in Delft, een niet-Joods huwelijk, kregen twee kinderen en wonen in Delft.

In oktober 1943 arresteerde Willemse in de Wippolder Jacques Frank uit Den Haag. Frank kwam om in 1944 in Auschwitz. De schurk Willemse was lid van het delftse politiekorps. Hij werd tijdens de oorlog in Alkmaar door het verzet geliquideerd.

Er is vast nog veel meer gebeurd in de Wippolder dan ik kan vermoeden. De verschrikkingen die Meijer en anderen mee maakten staan beschreven in het boek 'Blijvers en voorbijgangers, Joden in Delft 1850-1960', uitgegeven door Kok-Kampen.

T. Vink.

foto: uit 'het uur U'

De Wippolder en de Tweede Wereldoorlog

Het Gemeentearchief wordt wel het geheugen van de stad genoemd. Dankzij dit 'geheugen' is het mogelijk om gebeurtenissen uit een wat verder verleden te onderzoeken. Zeker nu de afstand tot de jaren 1940-1945 groter wordt en er steeds minder ooggetuigen zijn die kunnen 'verhalen' van die tijd, worden de bewaard gebleven archieven belangrijker om dat verleden te reconstrueren. Zelfs wanneer een tijdgenoot scherpe herinneringen heeft aan een bepaald gebeuren, bijvoorbeeld aan de beruchte 'hongerwinter', kan het van belang zijn om alle feiten te achterhalen. Ook een ooggetuige overziet immers maar een deel van de vaak complexe geschiedenis.

Het raadplegen van publicaties uit de bibliotheek van het Gemeentearchief kan een eerste stap zijn om aspecten van het thema 'Delft en de Tweede Wereldoorlog' in een breder kader te bezien. Over enkele maanden zal een nieuw boek verschijnen over Delft in de jaren 1940-1945. Die publicatie van J.W. de Blij zal met name van belang zijn omdat hij er in slaagde om veel ooggetuigen uit die periode te interviewen.

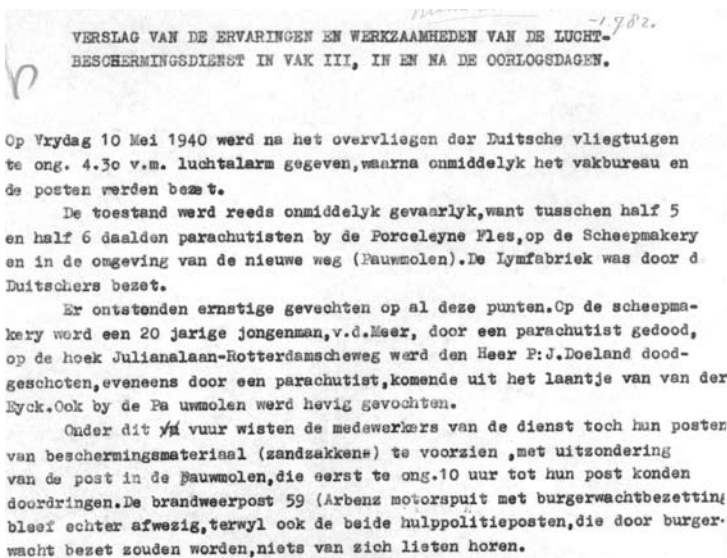
Het tot op heden meest geraadpleegd naslagwerk over de oorlog is het boekje Delft in bezettingstijd 1940-1945 van de hand van H.G.O. Boelema. Hoewel er het nodige op aan te merken valt, voldoet het als eerste oriëntatie op het onderwerp.

De wijk Wippolder speelt een niet onbelangrijke rol in deze publicatie. Boelema noemt bijvoorbeeld de verdedigingsmaatregelen uit de periode vòòr de bezetting. In scholen aan de Nassaulaan en de Mijnbouwstraat waren Nederlandse militairen ondergebracht. Aan de Rotterdamseweg ter hoogte

van de Lijm- en Gelatinefabriek stond afweergeschut opgesteld, terwijl een peloton mitrailleurs in de buurt van de begraafplaats Jaffa lag. In de meidagen van 1940 landden Duitse parachutisten in de velden rond de Wippolder. Bij het Jaffa-kerkhof en bij het Kruithuis aan de Schieweg braken gevechten uit. De bomaanval van 10 mei 1940 is wel het meest in de herinnering blijven hangen: deze aanval miste zijn militaire doel en de bommen kwamen neer op en rond woningen aan de Koningin Emmalaan, de Kloosterkade en de Nassaulaan. Het Gemeentearchief bezit verschillende foto's van de verwoestingen die toen zijn aangebracht. Drie doden waren er te betreuren en tientallen huizen gingen deels of geheel verloren. Met behulp van archieven van de

Luchtbeschermingsdienst is het mogelijk om een beeld te krijgen van deze dramatische gebeurtenissen uit de meidagen.

Toen de strijd voorbij was hebben de Duitsers op het middenpad van de Julianalaan een kamp opgeslagen waar militairen wekenlang kampeerden. Min of meer tegelijkertijd werden in de verschillende gebouwen van de Technische Hogeschool Rotterdamse evacués (een gevolg van het bombardement op die stad) ondergebracht. Verschillende professoren en studenten van de T.H. hebben zich op uiteenlopende wijze verzet tegen de Duitsers. Ook hierover bezit het Gemeentearchief een aantal publicaties.

Kopie van het originele document. Bron Gemeente archief Delft.

Eind 1944, begin 1945 hebben de Duitsers op het fabrieksterrein van de Lijm- en Gelatinefabriek aan de Rotterdamseweg een lanceerinrichting gebouwd voor de roemruchte V1 raketten. In een periode van ongeveer zes weken werden ongeveer vijftig raketten afgevuurd. De dagen rond de bevrijding in mei 1945 vormden in meerdere Nederlandse plaatsen een verwarrende episode, omdat er zowel sprake was van een feestelijke, uitgelaten stemming vanwege de naderende bevrijding, als van een laatste stuiptrekking van Duitse militairen.

In de Wippolder werd op zondag 6 mei geschoten toen leden van de Binnenlandse Strijdkrachten slaags raakten met een patrouille Duitsers. Laatstgenoemden werden weliswaar verslagen, maar het gevecht kostte aan twee Delftenaren het leven.

Een Duitse commandant dreigde daarop de stad te bombarderen wanneer gevangen genomen militairen niet werden uitgeleverd. Dat gebeurde daarop inderdaad.

Het voorgaande maakt duidelijk dat de Wippolder een stadsdeel is waar zich in de jaren 1940-1945 het nodige afspeelde. Dat lag deels aan de ligging van de wijk (aan de zuid-west rand van de stad), maar ook aan toevallige factoren.

Het Gemeentearchief Delft is een belangrijke bewaarplaats voor publicaties en foto's over de Tweede Wereldoorlog. De daar ondergebrachte archieven en collecties bevatten eveneens het nodige interessante materiaal. Zo zijn er bijvoorbeeld

enkele dagboeken van Delftenaren uit de oorlogsperiode bewaard gebleven. Met name in het Secretariearchief zijn veel dossiers aanwezig over uiteenlopende onderwerpen.

Iedereen die bij het Gemeentearchief materiaal wil inzien is welkom in de studiezaal, Oude Delft 169 (dinsdag t/m vrijdag van 9.00 tot 17.00 uur).

Een loopgraaf langs de grote weg

Eindelijk bevrijd...!

Intocht van de geallieerde militairen (Canadezen en Engelse soldaten)

Foto: uit 'het uur U'

uiting van de bevrijding op de hoek van de Delfgauwseweg en de Nassaulaan en op de Rotterdamseweg tussen de Kanaalweg en de Mijnbouwstraat.

Foto: uit 'het uur U'

Foto: uit 'het uur U'

Uitvaart met militaire eerbetoon op begraafplaats Jaffa.